

WALLACE SHAWN

DE KOORTS

Vertaling Tom Kleijn

*****

Dit stuk werd zo geschreven, dat het in onverschillig wiens appartement of huis gespeeld zou kunnen worden, voor een publiek van tien of twaalf man, maar ook in openbare ruimtes, en het is zo geschreven, dat uiteenlopende vertolkers het ten tonele kunnen brengen.

*****

© Copyright Faber and Faber, London - Boston
© Copyright Nederlandse vertaling Tom Kleijn 1997

Ik ben op reis - en ik word plotseling wakker in de stilte voor de dageraad in een vreemde hotelkamer, in een arm land waar mijn taal niet wordt gesproken, en ik beef en huiver. Waarom? Er is iets - iets staat er te gebeuren - ver weg, in een ander land. Ja, ik herinner me. Het is de executie. Het artikel in de krant zei, dat het op dit uur zou zijn, dat het op deze dag was.

Ik houd mijn adem in. En nu komen ze dus - komen ze de man halen die op zijn brits ligt, de katachtige man, wiens gezicht zo groot is, zo zwart, dat de bewakers die zijn celdeur openen, weer bang worden, geschokt. Ze scheren zijn hoofd kaal, een deel van zijn been, opdat de electrodes goed zitten, strak op zijn huid.

En nu leiden de bewakers hem die kleine ruimte binnen en wordt hij in de stoel vastgebonden met leren riemen. Zijn armen worden vastgegespt aan de armsteunen, opdat de getuigen ze niet zien bewegen, zijn benen vastgegespt aan de poten van de stoel. Heerst er paniek in het hart van de man? Een dienstdoende trekt een kap over zijn hoofd, zodat geen van ons zijn pijn, de gruwel, het vertrekken van zijn gezicht zal zien. Het barsten van de huid! Alles wat we zien is, dat het lichaam in de stoel omhoog veert, heel even maar.

Vind je niet - wanneer je in een vreemd land reist, dat geuren zo sterk en verwarrend zijn? En wanneer je midden in de nacht wakker wordt - onverwacht - wanneer je op een ongewoon uur wakker wordt - wanneer je ergens op reis bent en je op een vreemde plek wakker wordt - voel je dan geen angst?

Ik kan niet ophouden met beven.

De lamp bij mijn bed doet het niet, de electriciteit werkt niet. De rebellen hebben de hoogspanningsmasten opgeblazen. Er is een kleine oorlog aan de gang in dit arme land, waar mijn taal niet wordt gesproken. In alle hotelkamers staan kaarsen in kleine kandelaars. Ik sta op, steek de kaars aan, neem de kaars mee naar de badkamer. Dan zet ik de kaars in de kandelaar op de grond, en ik kniel neer voor het toilet en geef over. Dan zit ik, huiverend, op de badkamervloer, op dit koude betegelde vierkant in een hete nacht in een heet land, en ik kan niet opstaan om terug naar bed te gaan - ik kan niet opstaan - dus zit ik daar rustig, rillend alsof ik in de sneeuw zit. En in de hoek van de badkamer - bruin tegen de witte tegels - zit een insect, groot, lijkt een kakkerlak - het is plat, zwaar - hele harde poten, als van metaal - en het wacht, drukt zich tegen de wand, denkt na welke richting het uit zal gaan - en binnen een seconde is het verdwenen achter de wastafel, en het glipt in een gat dat te klein is om in te passen, maar het past er - in - het past - het is weg. En ik zie mezelf. Ik zie mezelf.

Een moment van inzicht.

Het is het verjaardagsfeest in het dure restaurant. Ja - daar is de tafel met zijn goed verzorgde en mooie decoraties, het fantasierijke 'pièce de milieu', roze-groen, en daar zijn al de vrouwen met helderrode lippenstift en de mannen met prachtige overhemden, en alle geschenken - extravagante, onverwachte en grappige geschenken - en daar zijn de kelners die de zalm opdienen en de wijn schenken, en daar ben ik. Ik praat zacht met die kleine, bleke vrouw in de rood-blaauwe jurk over haar verhouding met een oudere man, over die film die haar verontrustte, over de actrice, de psychiater, de misdadigers, de nachtelijke wandelingen door de bossen op het platteland, de onverzadigbare lust naar gewelddadige sex, het lijden van de mensen die in wanhoop leven in het overvolle opvanghuis tegenover het dure restaurant. En terwijl ik met die vrouw in de rood-blaauwe jurk praatte, dacht ik, dat ik iemand was die over een feestje nadacht, die daar zoveel gecompliceerde gevoelens over had, aan wie sommige aspecten van het feestje wel bevielen, maar andere niet, aan wie sommige mensen wel bevielen, maar niet iedereen, aan wie het roze-groen 'pièce de milieu' wel beviel, maar aan wie die rood-blaauwe jurk echt niet beviel. Maar nee. Nee. Ik zie het zo helder. Ik zie mezelf met mijn kleine vork - ik was niet iemand die over een feestje nadacht. Ik was iemand, die **op** een feestje was, die aan tafel zat, wijn dronk en vis at.

We spraken niet over de vis, we spraken niet over het restaurant, we spraken over de bergmeren in het Noorden van Thailand en over het overvolle opvanghuis aan de overkant. Maar waar waren we? Waar waren we? Niet bij de meren, niet in het opvanghuis - we waren daar, gewoon daar, aan die tafel, in dat restaurant.

- Welnu, misschien was voor bepaalde mensen - misschien was voor bepaalde mensen die aan het begin van de twintigste eeuw leefden - het innerlijk leven verborgen en onbewust. Misschien was het enige dat die mensen konden zien de uiterlijke omstandigheid, waar ze waren, wat ze deden, en hadden ze helemaal geen idee van wat er binnen in hen was. Maar iets is ook voor mij verborgen gebleven. Iets - een deel van mezelf - is voor mij verborgen gebleven, en ik denk dat het het deel is dat aan de oppervlakte is, wat iedereen van mij zou kunnen zien, als ze mij zagen vanuit het raam van een passerende trein.

Omdat ik behoorlijk wat weet over wat er binnen in mij is. Ik heb mijn gevoelens vanaf mijn negende jaar bestudeerd! Mijn gevoelens! Mijn gedachten! De ongelooflijke geschiedenis van mijn gevoelens en mijn gedachten zou een tiental in leder gebonden boeken kunnen vullen. Maar het verhaal van mijn leven - mijn gedrag, mijn daden - dat is een dun deeltje, en ik heb het nooit gelezen. Nou ja, ik heb het nooit gewild. Ik heb altijd gedacht dat het verschrikkelijk vervelend zou zijn. Wat zou er in kunnen staan? Hoofdstuk Een: Mijn Jeugd. Ik werd geboren, ik huilde. Hoofdstuk Twee: De Rest. Ik voorzag in mijn levensonderhoud. Ik stond op, ik ging naar mijn werk, ik ging naar huis, ik ging naar bed. Ik ging naar een restaurant, en ik at vis. Wat doet het ertoe? In godsnaam - moest ik naar een arm land reizen, waar geen boeken in mijn eigen taal worden gedrukt - moest ik op een badkamervloer in een vreemd hotel terechtkomen - om eindelijk gedwongen te worden dat saaie deel open te slaan, het verhaal van mijn leven?

En ik geef weer over. Lieve God.

Nee, ik ga het niet lezen. Ik wil het niet lezen. Mijn ouders hielden van me. Ze leerden me om na te denken over mensen, de wereld, menselijkheid, schoonheid - niet om na te denken over restaurants en vis. Ik werd geboren in de geest. Het licht van schemerlampen. De warme woonkamer. Mijn vader in een fauteuil, over China lezend. Mijn moeder met de krant op een sofa. Sinaasappelsap op een tafel in een karaf.

En zij lazen me een boek voor over al die mensen in al die verschillende uniformen die naar ons huis kwamen om ons gezin te helpen: ze kwamen uit al de hoeken van onze prachtige stad, de loopjongen van de kruidenier, de postbode met de post. Allemaal zo vriendelijk. En verderop in de straat, de oude vrouw die bij de bakker werkte, die zich naar mij toe boog en me besuikerde krentenbollen gaf. En lieve God, ik heb er nooit aan getwijfeld dat het leven kostbaar was. Ik heb altijd gedacht dat je het leven moest **vieren**.

Vandaag ben ik in een kantoor geweest, een rustig kantoor - een paar kasten en stoelen - en daar hielden ze zich bezig met het registreren van alle gevallen van politieke moord, en marteling, en verkrachting - verkrachting als vorm van marteling of als onderdeel van marteling. Er hingen foto's aan de muren van bloedende lichamen van vrienden. Het bloed was helderrood. Een ervan was een onderwijzeres, vlakbij haar school gedood. En er hingen zwart-wit kiekjes van verlegen glimlachende vrouwen en mannen enige tijd voor hun dood, en deze waren naast de

foto's van hun dode lichamen opgeprikt. De gezichten, stralend van goedheid.

En ik dacht aan de fijngevoeligheid, waarmee mijn ouders me hadden geleerd op het toilet te plassen, voorzichtig te zijn met toiletbrillen, mijn handen te wassen, altijd met zeep, mensen met griep, met verkoudheid te mijden, niet op de tocht te gaan zitten, ruimtes te vermijden die koud of vochtig waren.

En ik dacht aan hoe ze mij leerden van reizen te houden - die heerlijke treinreizen. De magie van 's nachts door het uitgestrekte akkerland te reizen in onze kleine coupé, onze tanden te poetsen in de rijdende trein.

En hier, vanaf mijn plek op de vloer van de badkamer, kan ik door het raam, majestueus in het maanlicht, de majestueuze bergen zien van het arme land, doordrenkt met het bloed van de onschuldigen, doordrenkt met het bloed van die verlegen gezichten, kapotgeslagen, verlegen gezichten.

Met mijn moeder door een tuin wandelen - enorme rozen. En door een donker dennenbos - mijn vader die naar een geelgors wijst. Help me.

Weet je, **ik** houd van Beethoven. **Ik** houd ervan de strijkstok van de viool in de snaren te horen snijden. **Ik** houd ervan de steeds maar doorlopende frasering van de viool te volgen, als een diepgeworteld orgasme dat uitgeperst wordt in een koord van geluid. **Ik** houd ervan 's avonds uit te gaan in een cosmopolitische stad en in een donkere zaal te zitten kijken naar dansers die in elkaars armen vliegen.

Ja, stel nu dat bepaalde mensen - bepaalde mensen wier harten klaarblijkelijk vol zijn van liefde - plotseling 's nachts door groepen gewapende mannen worden gewekt. Stel dat ze in een stinkende vrachtwagen met een kleed op de vloer worden gesleept en zolang met laarzen worden geschopt, totdat hun lippen gezwollen zijn als sinaasappels, stromend van het bloed. Ja, ik leefde toen die dingen werden gedaan, ik leefde in de stad waar het bloed van goedhartige slachtoffers door de straten stroomde, ik droeg de kleren, die van de lichamen van de slachtoffers waren afgerukt, nadat ze verkracht en vermoord waren.

Maar ik houd van de viool. Ik houd van de muziek, de dansers, alles wat ik aanraak, alles wat ik zie. De stad met zijn lichten, de theaters, de koffiehuisen, krantenkiosken, boeken. Het voortdurende vieren. Leven moet gevierd worden. Leven is een geschenk.

En ik kan niet uitstaan hoe mensen zeggen, "Toen ik een kind was, hield ik van olifanten", "Toen ik een kind was, hield ik van ballonnen". Proberen ze te zeggen, dat als ze bleven staan en vandaag naar een ballon kijken of vandaag naar een olifant, dat

ze er **niet** van zouden houden? Waarom **zouden** ze er **niet** meer van houden? Ik denk dat we nog altijd houden van datgene waarvan we altijd hebben gehouden. Hoe zouden we het niet kunnen? En een van de dingen waarvan **ik** altijd heb gehouden - jullie toch ook - was de prachtige manier, waarop kostbare kleine voorwerpen - de Kerstcadeautjes en verjaardagscadeautjes die volwassenen elkaar altijd geven - waren ingepakt, waren verpakt. Stel, het cadeau was een klein porseleinen kopje of een bordje of een minuscuul porseleinen vaasje. Nou, eerst was er dan een bruine kartonnen doos van de winkel, die eruit zag alsof er een hobbelpaard of een driewieler in zat, gewoon omdat hij zo groot was - maar, wanneer je hem optilde, was hij altijd ongelooflijk, verbazingwekkend licht - en je stelde je dan altijd voor, dat die grote bruine doos ingepakt en dichtgemaakt was door van die reusachtige en gespierde fabrieksarbeiders, die helemaal niet geïnteresseerd waren in de inhoud van de doos. En dan maakte iemand met een mes een snee door het bruine plakband bovenop de doos, en als ze de twee helften van de deksel van elkaar trokken, dan maakte dat altijd zo'n reusachtig fabrieksachtig knappend geluid. En dan vond je binnen in die grote kartonnen doos een andere doos, verpakt in dik glimmend papier en dichtgebonden met een of ander vrolijk gekleurd dik glimmend lint, dat niet echt nodig was om de doos dicht te houden, en je stelde je dan natuurlijk voor dat deze binnendoos ingepakt was door zo'n heel verfijnde en bescheiden dame, wier handen zacht waren geworden door heerlijk ruikende crème en die heel zeker heel veel gaf om wat er in de doos zat. En dan, wanneer het papier en het lint losgemaakt waren en verwijderd, en de doos zelf, met zijn gladde melkwitte buitenkant, eindelijk tevoorschijn kwam, dan nam iemand de deksel van de doos, en dan hoorde je op dat moment een klein ritselend of krabbelend geluid, zoals het geluid van een hamster die in zijn kooi beweegt, en dat was dan het geluid van al die hele kleine proppen papier, waarmee de doos volzat, die een soort stille kleine zucht gaven, toen ze door het weghalen van de deksel plotseling wat extra ademruimte kregen. En dan begon het meest opwindende deel van het openmaken, namelijk de poging om er achter te komen wat er nou precies in die doos zat **buiten** al die proppen papier, of er eigenlijk wel iets anders in zou zitten, omdat je in het begin altijd dacht, nou echt, deze keer **zit** er niets anders in. Dus dan dook iemand - jij misschien - met zijn hand diep in de doos, als een duiker op zoek naar een parel en raakte tenslotte iets hards aan, iets wat goed ingepakt was in een ander soort papier, en als het laatste papier er eindelijk af was, was daar dat kopje of dat schoteltje of dat minuscuul kleine vaasje, net geschikt

voor een kleine bloem. En als je dat kopje of schoteltje of vaasje misschien ergens op een plank in een winkel had zien staan, had je wellicht gedacht, dat het niets bijzonders was, of als je het misschien op een hoop had zien liggen met hopen van soortgelijke dingen in de hoek van de een of andere donkere, stoffige ruimte, waar ze bric-à-brac verkochten, had je wellicht gedacht, dat het oude rommel was, maar tegen de tijd dat het uit al dat papier tevoorschijn was gehaald, uit die melkwitte doos, uit die kartonnen doos, leek het het meest glanzende, fonkelende ding van de wereld. En hoe delicaat het leek - hoe breekbaar en kostbaar. En je had gelijk, dat was het.

En mijn vrienden en vriendinnen en ik waren de delicate, kostbare, breekbare kinderen, en we hebben dat altijd geweten. We wisten het vanwege de manier waarop wijzelf werden ingepakt - vanwege het zachte ondergoed dat op ons bed klaar lag, de zachte kniekousen om onze voeten te beschermen.

En ik herinner mij dat mijn lieve moeder, mijn prachtige moeder, mijn onbedorven moeder altijd tegen ons zei, toen we negen of tien jaar oud waren, " Wees wel heel voorzichtig, kom niet in de buurt van First Avenue. Dat is een slechte buurt. Daar zijn gemene kinderen."

En we hadden geen idee wat dat betekende. Zij had er geen idee van. We dachten dat bepaalde kinderen gemeen waren - misschien omdat ze gewoon zo wilden zijn. En ze woonden in bepaalde buurten - misschien omdat hun vrienden daar woonden. Aardige mensen hadden zich verzameld in onze buurt, hadden een gemeenschap gevormd, en het was een goede buurt. First Avenue en andere Avenues waren slechte buurten, waar gemene mensen zich hadden verzameld, en dat waren de buurten die wij moesten vermijden.

We vermijden ze nog altijd - al mijn vrienden. Slechte buurten. De mensen die op dat soort plekken wonen, zouden je pijn doen, je slaan, je opensnijden, je vermoorden. Iedereen die jou pijn zou doen, verzamelt zich in die buurten, als water in het riool. En het is verschrikkelijk. Het is walgelijk. Waarom zouden mensen elkaar pijn willen doen? Ik zeg altijd tegen mijn vrienden, dat we blij zouden moeten zijn dat we leven. We zouden het leven moeten vieren. We zouden moeten begrijpen dat het leven prachtig is.

Zouden wij ons leven en onze wereld niet moeten versieren, alsof we een eindeloos feest vieren? Zouden er geen klokken van papier aan het plafond moeten hangen, en papieren ballen, en witte en gele slingers? Zouden mensen niet moeten dansen en elkaar goed vast moeten houden? Zouden we de tafels niet moeten overladen met

taart en cadeautjes?

Ja, maar we kunnen niets vieren in precies dezelfde ruimte als waarin hele groepen mensen worden gemarteld, of waar hele groepen mensen worden vermoord. We moeten weten: waar zijn wij, en waar zijn zij die gemarteld en vermoord worden? Niet in dezelfde ruimte? Nee - maar ongetwijfeld - is er geen andere ruimte die we kunnen gebruiken? Ja, maar we zouden nog altijd de mensen kunnen horen schreeuwen. Nou dan - kunnen we dan het gebouw aan de overkant van de straat niet gebruiken? Nou, misschien - maar zou het niet een vreemd gevoel geven langs het raam te lopen, terwijl we aan het vieren zijn, en naar de overkant te kijken naar het gebouw, waar we nu in zitten en te denken aan het bloed en de doden en de testikels die daar binnen worden vertrapt?

Wie zijn degenen, die worden gemarteld en vermoord? Het werd me uitgelegd: de volgelingen van Marx.

Door de duizeligheid val ik met mijn hoofd op de grond. Ik heb het gevoel alsof een touw dat om mijn slapen is gebonden, wordt aangetrokken en losgelaten, aange- trokken en losgelaten, en ik voel een stekende pijn midden in mijn maag.

In mijn eigen land logeerde ik altijd graag in hotels. Een van de dingen die ik, denk ik, eigenlijk het liefste doe, is in een hotel slapen in een of andere onbekende stad en dan vroeg opstaan, terwijl de vogels zingen, en de roomservice bellen en me een grote pot koffie naar boven laten brengen, en dan op bed liggen en mijn vrienden opbellen terwijl ik aan mijn koffie nip. Ik kan letterlijk uren zo doorbrengen, gewoon praten aan de telefoon en lachen en nog meer koffie drinken en kijken hoe de zon in het raam verschijnt en door de kamer beweegt. En dan kom ik overeind en begin mijn dag.

Maar in een hotel verblijven in een vreemd land is altijd anders.

Ik zal je een grappig incident vertellen dat vandaag tijdens de lunch gebeurde. Nou ja, het was mijn eigen reactie die grappig was, eigenlijk. In het hotel was een banket. Iedereen had een reusachtig bord met eten voor zich: varkensvlees, garnalen, kreeft, wild. Ik stond buiten, en er zat een meisje van zo ongeveer zestien jaar niet ver van mij vandaan op een trap. Het was een boerenmeisje, op blote voeten, haar benen staken onder een verschoten rok uit. De tranen stonden in haar ogen, alsof ze afgeranseld was. Ze wachtte op iets, in de hoek van de stenen trap zat ze gebeeldhouwd in een houding van ongelooflijke ernst en gratie. Plotseling kwam er een jongeman in een driedelig pak met een dwaze uitdrukking op zijn gezicht het

hotel uit. Hij liep naar het meisje op de trap en door de manier waarop hij naar haar zwaaide, realiseerde ik me dat zij een van de dienstmeisjes van zijn familie moest zijn. Hij hield haar een heel klein bordje voor met een paar bonen erop. Dat was haar lunch. Welnu, zij glimlachte uit dankbaarheid voor het voedsel dat ze kreeg, en ik had een spontane reactie - ik wilde die jongeman in zijn gezicht slaan, hem in de struiken gooien. Het was echt behoorlijk grappig. Wie dacht ik wel dat ik was, de radicale guerrillero van de week? Toen ging hij terug naar binnen - zich niet van mij bewust, natuurlijk - en het moment was voorbij.

Ongeveer een jaar geleden bracht ik een dag door op een naaktstrand met een stel mensen dat ik niet zo goed kende. Naakt, uitgestrekt in de zon, lag daar een man die maar bleef praten over 'de heersende klasse', 'de elite', 'de rijken': de hele dag door, 'de rijken zijn varkens, het zijn **allemaal** varkens, op een dag zullen die varkens krijgen wat ze verdienen', en dat soort dingen. Het was een magere man met een grote snor, hij zag er ongezond uit, maar heel knap, een kettingroker. Terwijl hij praatte, lachte hij ertussendoor - een soort verbitterd geblaf, dat altijd op onverwachte momenten kwam. Ik had van dit soort woorden en frases heel mijn leven al gehoord, maar nog nooit iemand ontmoet die ze ook daadwerkelijk gebruikte. Ik vond het tamelijk vermakelijk. Maar ongeveer een maand later gebeurde er iets vreemds. Overal waar ik heenging, raakte ik in gesprek met mensen die ik tegenkwam - in een trein, in een bus, op feestjes, in de rij voor een film - en iedereen die ik tegenkwam, praatte zoals hij: de rijken zijn varkens, hun dag zal komen, het zijn allemaal varkens, en zo verder en zo voorts. Ik begon te denken dat ik misschien wel gek was. Ik dacht dat ik krankzinnig was. Was dit echt aan het gebeuren? Was iedereen nu een communist behalve ik?

En dit gebeurde allemaal in precies dezelfde tijd dat het communisme eindelijk was gestorven en sociaal-pathologen aan het debatteren waren over wat zijn dood had veroorzaakt. De kranten en tijdschriften meldden niets van heimwee naar het achterhaalde systeem, en het leek erop alsof alle intellectuelen en politieke leiders, van wie bekend was dat ze er ooit voor waren gezwicht, alle kanten uit renden op zoek naar een schuilplaats. Dus wie waren al die mensen die maar bleven proberen mij in hun greep te krijgen?

Op een dag lag er een anoniem geschenk op mijn drempel - Deel Een van **Das Kapital** van Karl Marx, in een bruine papieren zak. Een grap? Serieus bedoeld? En wie had het gestuurd? Ik ben er nooit achter gekomen. 's Avonds laat, naakt in bed,

bladerde ik het door. Het begin was niet om door te komen, ik begreep er niets van, maar toen ik kwam bij het deel over het leven van de arbeiders - de mijnwerkers, de kinderarbeid - merkte ik dat ik opeens langzamer begon te ademen.